

VLAAMSE KERKGESCHIEDENIS

ELIGIUS: IN FLANDRIS

Raymond R. Hausoul

Inspiratie uit de oude doos.

Als evangelische Christenen hebben we vaak het gevoel dat we deel uitmaken van een jonge, recente beweging. Niets is echter minder waar. In de loop van 2000 jaren kerkgeschiedenis zijn er telkens weer markante mannen en vrouwen geweest die, weliswaar vanuit hun eigen kerkelijke achtergrond, door hun liefde voor Christus, tegen de stroom ingingen.

Zowel voor als na de reformatie riep God profeten (mensen zoals u en ik) om een dwalende mensheid te wijzen op 'de goede weg.' Ongetwijfeld lieten ze een spoor achter op de kerkgeschiedenis. Vele dingen zelfs zouden voor ons anders zijn geweest als zij geen gehoor hadden gegeven aan Gods roeping. Hierdoor bepaalden ze voor een stuk onze christelijke voorgeschiedenis, onze roots. Het leek ons inspirerend om die roots niet te vlug te vergeten. Ook willen we bij jullie het besef vergroten dat God doorheen de geschiedenis, zelfs in tijden van diepe duisternis, altijd werkzaam bleef.

Wat Raymond Hausoul en Willy Maesen van plan zijn? Zij zullen telkens een gelovige Vlaming ten tonele brengen uit de (recente) kerkgeschiedenis. Hun levensverhaal zal iedere keer zo verteld worden dat het leest als een roman. Zonder te moraliseren zal ook steeds aangegeven worden wat je van zo'n broeder en zusster kunt leren.

Eligius

De meesten van ons kennen Eligius als een katholieke man. Maar in de tijd waarin hij leefde, de zevende eeuw na Christus, was er nog geen keuze tussen katholiek en protestant. Die keuze kwam er pas met de Reformatie in de zestiende eeuw. Eligius tijd lag voor de donkere Middeleeuwen waarin de kerk bepaalde toeren op ging die niets meer te maken hadden met de boodschap van het evangelie.

Eligius of Elooi, zoals zijn Vlaamse naam luidt, is de eerste van wie we weten dat hij in het kustgebied van Vlaanderen het evangelie verkondigde. In het verleden is er veel te doen geweest over hem. Talrijke legenden, mythen en religieuze waanbeelden ontstonden er over hem. Met die zaken willen we ons niet bezighouden. We zullen ons veeleer richten op de geschiedenis van Eligius en zijn betekenis voor het voormalige Vlaanderen in de zevende eeuw.

De goudsmid uit Chaptelat

Eligius (bet. 'de uitverkorene', 589-660 n.Chr.) werd, als zoon van gelovige voorouders, geboren op het landgoed Chaptelat. Dat was een Gallo-Romeinse villa nabij de streek van Limoges, een stad in midden-Frankrijk. De jonge knaap ontwikkelde zich al snel als kundig vakman en groot kunstenaar. Hij werd door de muntmeester van Limoges opgeleid tot goudsmid en werkte in Neustria onder het gezag van de koninklijke schatbewaarder Babo. Vooral bekend werd hij vanwege de gouden troon die hij maakte voor de Merovingische koning Clotharius II (584-628) en de adviserende rol die hij had bij de latere koning Dagobert I

Eligius geeft ring aan Godeberta, door Petrus Christus

(628-638). De troon die Eligius maakte kan nog steeds bezichtigd worden in het Cabinet des Médailles te Parijs.

Naast zijn beroep had de jongeman een groot hart voor zijn Heer. Uit geschriften blijkt dat vooral het Bijbelboek Job een belangrijke plaats in zijn hart had. Hij putte er meerdere keren kracht uit. De vrije tijd die hij naast zijn dagelijkse werk had, gebruikte Eligius om arme slaven in Marseille vrij te kopen, terechtiggestelde misdadigers een fatsoenlijke begrafenis te bezorgen en christelijke ontmoetingsplaatsen te verbeteren. Bij dat alles leefde hij in overeenkomst met de wet van Christus, zoals hij die als kind van zijn tijd had meegekregen. Bij het volk stond hij vandaar bekend als een godsvruchtig persoon die leefde tot Gods eer: *ad maiorem Dei gloriam*. Een legende beweert zelfs dat Eligius zich bij de koning verontschuldigde omdat hij bij de landverdeling een klooster een voet teveel had toebedeeld.

De zendeling in Vlaanderen

In het jaar 639 n.Chr. liet Eligius zich tot priester wijden in de kathedraal van Rouen. Dat gebeurde niet op eenvoudige wijze. De vijftigjarige wilde van tevoren er honderd procent zeker van zijn dat hij niet door omkoperijen deze waardigheid zou ontvangen. Hij werd daarin gerustgesteld, ontving zijn priesterwijding en later, op 13 mei 641 n.Chr., benoemd tot

bisschop van het diocees Noyon-Doornik.

Het diocees van Noyon-Doornik was ruim. Ook de steden Gent en Kortrijk en het gebied tussen de IJzer en de Leie hoorde daarbij. Eligius hart ging vooral uit naar de verkondiging van het evangelie in zijn gebied. Uit zijn tijd is er nog een preek bekend waarin hij de heidense gebruiken in het land bestrijdt en oproept tot berouw en bekering tot de enige ware God.¹ Zoals gewoonlijk reageerde het volk daar niet met open armen op. In Vlaanderen en Antwerpen werd hij veeleer ontvangen met haat en vijandelijkheid. Toch liet hij zich niet van

Uit geschriften blijkt dat vooral het Bijbelboek Job een belangrijke plaats in zijn hart had. Hij putte er meerdere keren kracht uit.

zijn missie afbrengen. Hij ging verder met de prediking van Gods boodschap en rond het jaar 650n.Chr. waagde hij zich tot Brugge, de versterkte hoofdplaats in de Vlaamse kuststreek.

In Flandris

Het zou buiten het kader van dit artikel vallen om de zendingsreizen van Eligius volledig weer te geven. Wel willen we ons kort richten op enkele gebeurtenissen die de geschiedschrijver Audoënus noemt in zijn Vita sanctie Eligius (bet. 'Het leven van de heilige Eligius'). Vlamingen die een neus hebben voor de vaderlandse geschiedenis weten dat het in deze biografie is dat we voor het eerst de naam 'Vlaanderen' (In Flandris) tegenkomen. Weinigen van hen kennen echter de context van deze woorden. Luisteren we vandaar naar Audoënus:²

'Naast [zijn gebruikelijke taken als bisschop] werkte hij veel in Vlaanderen [Lat. In Flandris]. Hij sloot zich aan bij de strijd in Antwerpen en bekeerde velen wetteloze Suevi [een West-Germaans volk dat vroeger in onze gebieden vertoefde] met apostolisch gezag. Beschermde door Christus' schild, vernietigde hij veel tempels. Waar hij afgoderij vond, werd het vernield tot op bodem. Daarnaast zorgde hij ervoor dat hijzelf een sobere discipel van het geloof bleef. Ondanks aanvallen en beledigingen van verraderlijke en trouweloze mensen, was hij standvastig in de leer en bleef hij zacht, geduldig, bescheiden en vriendelijk door voor hen te bidden tot de Heer. [Als je op dat moment geleefd zou hebben], zou je een grote hoeveelheid mensen zich zien bekeren. Ze gaven hun rijkdom aan de armen, bevrijden de slaven en deden vele andere goede werken in gehoorzaamheid aan Eligius' onderwijs.'

Op die manier nam Eligius de duivel met de tang bij de neus. Hij zal dit gebied grondig met het evangelie bewerkt hebben. Zijn bekeringswerk en de invloed van zijn leven bleven niet beperkt tot een klein vlammetje. De sporen ervan zijn vandaag nog zichtbaar in onze contreien. Sint-Elooi werd als patroon gekozen van de goud-, zilver- en hoefsmeden, van muntmeesters en ketelmakers, ja, zelfs van de kanonniks en juweliers, kortom van haast alle metaalbewerkers en werd de plaatsnaam: Sint-Eloois-Winkel (West-Vlaanderen) aan hem gewijd. Vandaar kan hij tot meest populaire heilige van Oost- en West-Vlaanderen uitgeroepen worden.

Eligius stierf tenslotte aan koorts op de eerste dag van december in het jaar 660n.

Chr., de dag die de naam 'koude Elooï' op die wijze ontving.

Jammer genoeg zullen zijn volgelingen ervoor kiezen hem meer te vereren als zijn Heer. Maar liefst dertig bedevaartsplaatsen in België worden er voor hem opgericht. Daarnaast zullen tijdens de Middeleeuwen (zognaamde) relikwieën van hem vereerd worden en processies plaatsvinden. Een triest gebeuren dat weinig toont van de werkelijke waarde en normen waarvoor deze man Gods stond en zijn daadwerkelijke boodschap laat verdwijnen onder het onkruid.

(Eindnoten)

- 1 Zie een uittreksel daarvan op <http://users.telenet.be/stimulans/hommel/sinteligius-donderpreek.htm>
- 2 Audoënus, Vita sanctie Eligius II.8. Online: <http://www.catholic-forum.com/saints/sto09001.htm>

■ In Memoriam

Op 10 februari 2009 overleed André Van de Voorde in de leeftijd van 79 jaar. In dezelfde week, op zaterdag kreeg hij een waardig afscheid met een evangelische eredienst in de overvolle kerk van Lembeke. André was oudste in de christengemeente van Eeklo. Hij sprak tegen iedereen met vreugde over zijn geloof en zijn Heer, en stelde zijn huis vaak open voor startstudies. Zijn vriendelijkheid en zijn vrolijke kwinkslagen zullen lang in de herinnering blijven, maar nog meer zijn gulheid en vrijgevigheid voor mensen en christengemeenten.

André was ook een fervent natuurliefhebber en jager. Onze gedachten gaan uit naar Denise, zijn vrouw, en Marleen, zijn dochter die in Albanië werkt.

Tot ziens, André!